

Міністерство освіти і науки України
Черкаська обласна рада
Управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»
Управління освіти та гуманітарної політики Уманської міської ради

Т. Г. ШЕВЧЕНКО В ОСВІТНЬОМУ І КУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ ХІХ - ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

(з нагоди 100-річчя з дня присвоєння імені Тараса Григоровича Шевченка
Комунальному закладу «Уманський гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»)

**Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної
конференції з міжнародною участю**

23-24 листопада 2023 року

TARAS SHEVCHENKO IN THE EDUCATIONAL AND CULTUROLOGICAL SPACE OF UKRAINE OF THE 19TH - EARLY 21ST CENTURIES

(dedicated to the 100th anniversary of the time Taras Shevchenko's name
was given to the Municipal Institution "Uman Taras Shevchenko
Professional College of Education and Humanities of Cherkasy
Regional Council")

**Proceedings of the Eighth All-Ukrainian Scientific and Practical
Conference with International Participation**

November, 23-24, 2023

Міністерство освіти і науки України
Черкаська обласна рада
Управління освіти і науки Черкаської обласної державної
адміністрації
Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»
Управління освіти та гуманітарної політики
Уманської міської ради

**Т. Г. ШЕВЧЕНКО В ОСВІТНЬОМУ Й
КУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ
XIX – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XXI СТОЛІТТЯ,**

МАТЕРІАЛИ

VIII Всеукраїнської науково-практичної офлайн та онлайн
конференції з міжнародною участю
23-24 листопада 2023 р.

Умань – 2023

УДК: 37.017:871.161.2

Схвалено до друку на засіданні педагогічної ради Комунального закладу
«Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»,
протокол № X, XX.11.2023 р.

Т. Г. Шевченко в освітньому й культурологічному просторі України XIX – першої половини XXI століття, МАТЕРІАЛИ VIII-ої Всеукраїнської науково-практичної офлайн та онлайн конференції з міжнародною участю, присвяченої 100-річчю з дня присвоєння імені Тараса Григоровича Шевченка Комунальному закладу «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради». 23-24 листопада 2023 р. Умань : ВПЦ «Візаві», 2023. – 272 с.

Збірник укладено за Матеріалами VIII-ої Всеукраїнської науково-практичної офлайн та онлайн конференції з міжнародною участю «Т. Г. Шевченко в освітньому й культурологічному просторі України XIX – першої половини XXI століття»

Видання розраховано на науковців, науково-педагогічних і педагогічних працівників, працівників дошкільних навчальних закладів, учителів, студентів.

Статті і тези подано в авторській редакції.

Автори матеріалів відповідають за автентичність, достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, покликання на них.

© КЗ «Уманський
гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж
ім. Т. Г. Шевченка Черкаської
обласної ради», 2023
© Автори, 2023

Культурно-просвітницька діяльність Тараса Шевченка.....	62
Мельничук Т. Ф.	
Шевченкова Україна.....	65
Мозуль І. В.	
Патріотичне виховання крізь призму спадщини Т. Г. Шевченка	71
Пахольчук І. С.	
Дата, яка гідна пошанування всіма.....	74
Сьоміна О. І., Бездушна І. В.	
Тарас Шевченко – поет, художник, мислитель.....	77
Чекан О. І.	
Тарас Шевченко та теоретичні засади його творчості.....	79
Чекан О. І., Кундрик М.	
Аналіз основних концептуальних підходів у формуванні готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього простору.....	81
Чекан О. І., Біляк О.	
Теоретичні засади розвитку графічних здібностей дітей у дошкільному віці.....	84
Чекан О. І., Сарканич М.	
Теоретико-методичні підходи до навчання дітей старшого дошкільного віку лічби.....	87
Чекан О. І., Сівач М.	
Теоретичні засади розвитку темпоритму мовлення дошкільників.....	91
Чекан О. І., Сікора Д.	
Особливості словника дітей старшого дошкільного віку.....	92
Чекан О. І., Шефер Е.	
Аспекти теоретичних засад щодо засвоєння дітьми значення слова.....	95
Чекан О. І., Шкріба В.	
Фактори формування соціалізації дітей дошкільного віку.....	96
Шарова Т. М.	
Значення творчості Тараса Шевченка у формуванні громадянської позиції обдарованої молоді.....	100
Амброзевич Ж. В.	
Тарас Шевченко і боротьба українців проти чужоземних загарбників і внутрішніх ворогів за свою ідентичність, самобутність, свободу і незалежність впродовж першої	

граматичних одиниць; формуванні у дітей пізнавальних можливостей: точності та розчленованості сприймання, уміння визначати відмінні риси знаків, уміння виділяти головне при їх порівнянні; формуванні передумов навчальної діяльності: уміння слухати та чути дорослих, працювати за інструкцією запропонованою педагогом, здатність до відокремлення своїх дій від дій інших дітей, уміння стати на позицію іншої людини, розвивати самоконтроль дій та вчинків; формування відношення дітей до навколишнього з метою задоволення їх допитливості, потреби в спілкуванні і спільній діяльності з дорослими, широти соціальних контактів; формування мотивації дітей щодо оволодіння ними письмом і читанням, інтересу до навчального змісту з підготовки дошкільників до оволодіння ними писемним мовленням.

Список використаних джерел:

1. Венгер Л. А. Психологічні аспекти підготовки дітей до навчання в школі. // Дошкільне виховання. 1970 № 4. С. 36-42.
2. Гурьянов Е. В. Психологія навчання письму. Формування графічних навичок письма. Київ, 1959. 261 с.
3. Стежинки у Всесвіт : комплексна освітня програма для дітей раннього та передшкільного віку. Авторський колектив; наук. керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя: ТОВ “ЛПС” ЛТД, 2020. 244 с. Бібліографія: с. 242-243.

ЧЕКАН О. І., САРКАНИЧ М.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЛІЧБИ.

Проблемою навчання лічби дошкільників цікавилися не лише сучасні дослідники, а й видатні вітчизняні та зарубіжні педагоги минулого: Ф. Блехер, Я.-А. Коменський, А. Леушина, М. Монтесорі, Є. Тихеева, К. Ушинський, Ф. Фребель, Л. Шлегер та ін. Так, Я.-А. Коменський, висвітлюючи дидактичні правила, рекомендував до школи навчати дитину лічби в межах двадцяти.

Швейцарський педагог Й. Песталоцці досліджував проблему навчання дітей лічби в умовах суспільного виховання; рекомендував учити дітей розуміти дії над числами (замінив механічне запам'ятовування вільним міркуванням, автоматизм письмових обчислень за правилами – усними вправами над числами.

У своїх працях К. Ушинський наголошував на значенні навчання дітей рахунку до школи; вимагав конкретизувати абстрактні математичні поняття й зробити арифметику знаряддям пізнання навколишньої дійсності, вказував, що навчання повинно будуватися на живому спогляданні, на конкретних образах з додержанням принципу від конкретного до абстрактного. Він вважав важливим навчити дитину лічити окремі предмети та їх групи, виконувати дії додавання і віднімання, формувати поняття десятка, як одиниці лічби.

Системи сенсорного виховання Ф. Фребеля та М. Монтесорі стали продовженням методики формування в дітей понять про число. Як основний метод навчання та виховання Ф. Фребель рекомендував гру. Методика навчання М. Монтесорі базувалася на конкретних вправах, а дидактичний матеріал був лише засобом саморозвитку.

На методичні прийоми навчання лічби дошкільників мали вплив ідеї прихильників методу вивчення чисел – монографічного (А. Грубе, В. Євтушевський та ін.) та методу вивчення дій – обчислювального (О. Гольденберг, П. Гур'єв, В. Латишев та ін.).

На основі праць Й. Песталоцці німецьким педагогом А. Грубе було створено метод вивчення чисел, згідно якого кожне число в межах сотні порівнюється з попереднім і «вимірюється» різницею і кратним відношенням. Він вважав, що всі числа першої сотні доступні безпосередньому сприйманню дітьми [4]. Метод Грубе вдосконалив В. Євтушевський, полегшивши методику вивчення чисел від 1 до 20, приділивши увагу обчислювальним способам відповідно до десяткового складу чисел [2].

На протипагу означеного методу, недоліком якого було механічне заучування основ арифметики при одноманітності методичних прийомів, що негативно відзначалося на інтересі дітей до навчання, з'явився метод вивчення дій, основоположником якого був П. Гур'єв. Його наукові розвідки були ґрунтовані на побудові арифметичного матеріалу за концентратами: перший десяток, перша сотня, багатоцифрові числа. Наукове обґрунтування переваги його методу над методом вивчення чисел здійснено не було [5]. Обґрунтування методу вивчення дій зробив В. Латишев, виокремивши найголовніше завдання викладання арифметики: дати дітям правильне поняття про дії та навчити свідомо їх виконувати, причому усні обчислення – основа письмових обчислень [5].

Остаточно піддав критиці метод вивчення чисел О. Гольденберг, детально проаналізувавши його, довів повну необґрунтованість положень. Мета навчання дітей арифметики (за Гольденбергом) – не лише свідоме виконання арифметичних дій, а й уміння застосовувати ці дії до розв’язування задач практичного змісту [2].

Подальше дослідження проблеми навчання лічби здійснювали Ф. Блехер, К. Лебединцев, Г. Леушина, Є. Тихеева, Л. Шлегер та інші, більшість з яких у своїх працях висловлювалися проти систематичного цілеспрямованого навчання лічби на основі типових (уніфікованих) програм для дитячого садка. На їх думку, знання про перші десять чисел дитина бере з життя, засвоює їх в практичній діяльності ще до вступу в школу. К. Лебединцев експериментально дослідив особливості розрізнення дітьми груп предметів і сприйняття множин у межах п’яти та дійшов висновку, що саме на цьому тлі виникають перші уявлення про числа. За межами означених сукупностей, головна роль у формуванні числа належить лічбі, яка замінює сприймання множин (витісняє симультанне сприймання множин). Його позиція, висвітлена в книзі «Розвиток числових уявлень у раннім дитинстві», зводилася до заборони будь-якого цілеспрямованого навчання математики [5, с. 33].

Є. Тихеева, Л. Шлегер вважали, що дітей дошкільного віку необхідно цілеспрямовано навчати лічбі. На думку Л. Шлегер, педагоги не повинні давати готові знання дитині, а розвивати в ній здатність черпати ці знання з навколишнього середовища.

Згідно з її методикою, діти вільно обирали собі заняття за власним бажанням, ставили мету і досягали її. Лічбу вона пов’язувала з усіма видами діяльності дитини, створюючи умови, які сприяли самовихованню та самонавчанню дітей [6, с. 5].

Наукові пошуки Є. Тихеевої відображені у праці «Рахунок у житті маленьких дітей». Вона стверджувала, що змістом ознайомлення дітей дошкільного віку з числом і лічбою є їх підведення до засвоєння знань і уявлень самодіяльністю, заохоченням допитливості розуму; усі числові уявлення, доступні для певного віку, дитина бере з життя [6, с. 29]. Хід дитячого розвитку – природній, без примушування і натиску (без колективних занять, систематичного навчання лічби) [6, с. 6].

На основі експериментальних досліджень Ф. Блехер, Г. Леушина, В. Кемниць довели положення про неможливість протиставлення числа лічбі.

Учені дослідили різні аспекти навчання дітей лічбі. Низка досліджень присвячена обґрунтуванню методів. Так, В. Кемниць за результатами власної практичної діяльності дослідила, що за допомогою поєднання різних методів (бесіди, ігри, практичні вправи) у дітей формуються уявлення про лічбу. Основним завданням навчання дошкільників математики визначила вивчення чисел від 1 до 10, причому кожне із них розглядалося окремо [4].

Значна увага, як педагогами-методистами, так і вченими була приділена визначенню змісту математичних понять, які доступні для засвоєння в кожному віковому періоді. Ф. Блехер довела, що діти в різні роки життя сприймають різні числа: число два діти розрізняють і пізнають в 3-4 роки, число три – в 4-4,5, число чотири – в 5-5,5. Дослідниця на спеціальних заняттях навчала дітей старшої групи лічби в межах десяти і у вільній діяльності лічити до двадцяти-тридцяти, так як вважала її нижчою стадією (якщо діти навчилися лічити, то їх потрібно звільняти від цієї звички).

Вперше в літературі з дошкільної педагогіки вона вказує на те, що дітям слід продемонструвати незалежність числа від розміру, елементів, які його утворюють, відстані між ними, форми, розміщення, показати їм співвідношення між числами в числовому ряду [1].

Отже, цілеспрямована робота з множинами (контрастними, суміжними) формувала у дітей уміння співвідносити число з відповідним предметом.

Список використаних джерел:

1. Коменський Я. А. Велика дидактика : избр. педагог. соч. / Я. А. Коменський. М. : Педагогіка, 1982. 476 с.
2. Гольденберг А. И. Методика начальной арифметики / А. И. Гольденберг. Спб., 1912. 192 с.
3. Дичківська І. М. М. Монтессорі : теорія і технологія : [навч.–метод. посіб. для використ. в навч.–вихов. процесі] / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська ; М-во освіти і науки України. К., 2006. 303 с.
4. Коменський Я. А. Велика дидактика : избр. педагог. соч. / Я. А. Коменський. М. : Педагогіка, 1982. 476 с.
5. Лебединцев К. Ф. Развитие числовых уявлень у ранньому дитинстві / К. Ф. Лебединцев. К., 1923. 33 с.
6. Тихеева О. І. Сучасний дитячий садок. Пг., 1920.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>